

DIWENSE BERG 2017

JOGA

pondělí 4. září 2017 v 19.30, Domovina – Velký sál

Per Nørgård Voyage into the Golden Screen (česká premiéra)
Ondřej Adámek Sinuous Voices (česká premiéra)

přestávka

Tomáš Reindl Joga (světová premiéra)
... svérázný scénický melodram pro Guru, orchestr a jóginy

Soňa Červená – Guru
Peter Vrábel – dirigent

Orchestr BERG

Anna Jouzová Sommerová, Jana Kubánková, Kateřina Janálová, Midori Hayashi – 1. housle, Anna Romanovská Fliegerová, Martina Müllerová, Anna Bartoňová, Marie Hasoňová – 2. housle, Ilija Chernoklinov, Martin Adamovič, Boris Goldstein – viola, Vojtěch Urban, Helena Velická – violoncello, Jan Kořínek – kontrabas, Zuzana Bandúrová, Nikola Květoňová – flétny, Jarmila Vávrová – hoboj, Renata Raková – klarinety, Věra Kestřánková – basklarinet, Roman Fojtíček – saxofony, Jan Šmíd – fagot, Barbora Černá, Blanka Vojtíšková – horna, Tomáš Dabrowski, Martin Pavluš – trubka, Tomáš Bialko – trombón, Hana Hrachovinová – harfa, Daniel Wiesner – klavír, Oleg Sokolov, Mikhail Pashayev – bicí nástroje

Tomáš Reindl - indická tabla, beat-box, alikvotní zpěv, živé elektro-akustické procesy

Jan Beneš – light design
Martina Procházková / Prague Spirit Festival – spolupráce a jóga

Dánský skladatel **Per Nørgård** (*1932 – 13. července oslavil 85. narozeniny) studoval v Kodani u Vagna Holmboea a v Paříži u Nadii Boulanger. Zpočátku byl silně ovlivněn severskými skladateli, například Carlem Nielsenem, s Jeanem Sibelii si dokonce dopisoval. V 50. letech propagoval novou jednoduchost v dánské hudbě. Když později studoval střeoevropský modernismus, tedy například serialismus nebo mikrotonalitu, vyústilo to v objevení specifické techniky nekonečných řad (více níže). V hudbě má široký záběr – od instruktážních skladeb přes elektronickou hudbu, hudbu pro film a rozhlas až po velkoformátové kompozice pro symfonický orchestr, balet, operu (např. Siddharta, Gilgameš nebo The Divine Circus, jejímž základem je život švýcarského umělce Adolfa Wölfliho). Za svá díla získal řadu ocenění, mimo jiné Sibeliovu cenu nebo Léonie Sonning Music Prize. Působil i jako pedagog nebo hudební recenzent, napsal řadu článků o hudbě.

„Stojím jednou nohou v západní racionalitě a druhou ve východním mysticismu, přesto se cítím jako cizinec v obou světech. Představuji jakýsi třetí bod.“ (Per Nørgård)

ZAJÍMAVOST - výslovnost specifických dánských samohlásek

ø = ö, å = ó

Nørgård se tedy čte Nörgörd.

NØRGÅRDOVY NEKONEČNÉ ŘADY

„Principy 'nekonečných řad' jsem objevil (spíš než vymyslel) v letech 1959-1960, ale až ve druhé části Voyage into the Golden Screen (1968) jsou poprvé použity jako několikavrstvé fraktální melodie.“

Jsou založeny na podobném principu, kterému se v matematice říká celočíselná posloupnost. Později tuto techniku kromě melodické linky aplikoval i na oblast rytmu a harmonie (poprvé v Symfonii č. 3).

Voyage into the Golden Screen je první skladbou, ve které nechávám vytvoření hudby ve velké míře na posluchači. [...] V každé části to funguje jinak... V té první pracuji se dvěma harmonickými spektry. Jeden se odvíjí od tónu G, druhý má základ o pouhý čtvrttón výš*. Panorama celé části se dá proto přirovnat k fjordu, na kterém pluje několik plachetnic stejným směrem, každá trochu jiným tempem. Tak se posluchač musí sám rozhodnout, jestli se bude soustředit na tu či onu nebo dokonce na dvě „lodě“ současně nebo jestli bude vnímat celek jako jakýsi proměnlivý vzájemně provázaný vzor.

Něco podobného najdeme i ve druhé části, i když za použití naprosto odlišného základu. Zde jde o nekonečnou melodickou linku – všechny nástroje hraje stejnou melodií, začínají od stejné noty, ale každý se pohybuje vlastním tempem. ... Tonální chaos nevzniká jen díky vlastnostem „nekonečné řady“, které způsobují, že se tóny potkávají a vytvářejí unisona (jednohlasy). [...] posluchač může sledovat to či ono melodické vlákno, pár nebo vnímat celek jako stále se proměňující kaleidoskop. (Per Nørgård)

Název si Nørgård vypůjčil od skotského písničkáře Donovana - inspiroval se poetickým textem stejnojmenné písničky z alba „For little ones“ (Pro děti) z roku 1967, která popisuje idylickou, nadpozemskou až elfí přírodu s přítomností pohádkových bytostí.

In the golden garden, bird of peace
Stands the silver girl, the Wild Jewels niece
Paints in pretty colors
Children's drawings on the wall
Rook of doubt, I cast you out
Begone your ragged call

In the forest thick a trick of light
Makes an image magnet to my sight
Gown of purple velvet
Enchanted glazed eye
The sound of wings and sparkling rings
Behold a crimson sky

(omlouváme se, ale na překlad si netroufáme, snad nějaký básník by mohl)

SPEKTRALISMUS

Skladatel Julian Anderson považuje Nørgårdovu skladbu Voyage into the Golden Screen za první skutečnou instrumentální skladbu ve stylu spektrálního.

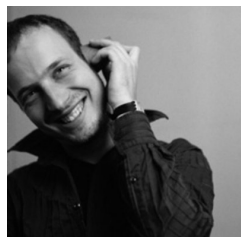
Spektralismus vychází z toho, co je nepopiratelnou fyzikální vlastností každého zvuku, tedy i hudebního tónu. Jde o spektrum alikvotů, které tvoří pomyslnou slupku každého tónu a které se významným způsobem podílí na výsledné barvě zvuku. Ke každému tónu zní totiž velmi tiše ještě řada dalších, a to, které jsou slyšet a v jakém poměru znějí,

---

* harmonické spektrum / alikvotní řada = řada tónů, která vzniká například při přefukování fujary; posluchačům zvyklým na temperované ladění znějí tóny vzdálenější od základu „falešně“, protože jde často o mikrotonální vztahy

způsobuje, že klarinet zní jinak než klavír nebo bicí nástroje. Spektrální kompozice jsou jakousi strukturovanou hrou s těmito alikvotními tóny.

Více o spektralizmu na www.hisvoice.cz (Miroslav Pudlák: Spektrální hudba, co to je?)

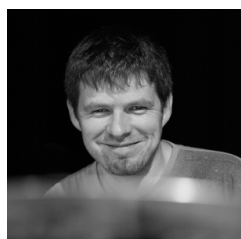
Ondřej Adámek (*1979) vystudoval skladbu na Akademii múzických umění v Praze a také na pařížské konzervatoři. Píše orchestrální, komorní i vokální skladby, rád spolupracuje se současnými choreografy. Do své hudby zpracovává podněty z různých kultur (Bali, Nová Kaledonie, Japonsko, Andalusie...), jasnou a jednoduchou hudební myšlenku zpracovává za pomoci sofistikovaných technik s důrazem na zvukové barvy. V roce 2002 získal grant UNESCO a spolupracoval tak s taneční skupinou Gaara (Nairobi) na představení Abila. Získal řadu prestižních objednávek od festivalů jako Varšavský podzim, Les Musiques (Marseille), Agora (Paříž), Donaueschinger Musiktage nebo od významných těles (Klangforum Wien, Les Percussions de Strasbourg, Ensemble intercontemporain). Od roku 2002 žije v zahraničí – kromě Francie ho stipendijní a dlouhodobé rezidenční pobyty zavedly do Kjóta (Villa Kujoyama), Madridu (Casa de Velázquez) nebo Říma (Villa Medici). Díky stipendiu DAAD se v roce 2010 přestěhoval do Berlína, kde stále žije. Mezi lety 2011-2014 vytvořil ve spolupráci s dalšími speciální nástroj / instalaci Airmachine. Od roku 2013 se věnuje i dirigování, především svých děl. Dirigoval například Ensemble modern (Frankfurt nad Mohanem), Ensemble orchestral contemporain (Lyon), Oslo Sinfonetta ad. V současné době píše houslový koncert pro Isabelle Faust a Symfonický orchestr Bavorského rozhlasu. V roce 2018 uvede Festival d'Aix-en-Provence jeho první operu Kameny (7 Stones).

www.ondrejadamek.com

Sinuus Voices (= vinoucí se / kolísající hlasy)

Byl jsem fascinován hudebností recitace ve skupině, na pomezí mluvy a zpěvu, v různých situacích. Tak vznikl nápad přepsat mluvené slovo pro hudební nástroje tak, aby nástroje mluvily, šeptaly, vyslovovaly, aby se jim třásl hlas. Stavím proti sobě svět tiché mluvy, modlitby, rituálů, zkrátka intimní svět proti extrovertnímu, bujarému davu. V úvodu skladby jsem zhudebnil babky recitující modlitby v zapadlém kostelíku na vesnici. Text „Beránku boží...“ je převtělen do pizzicata smyčcových nástrojů, ostatní nástroje zvýrazňují některé hlásky (např. B = slap trubky, R = frulato flétny, S, C, Č = činel nebo vábnička), nebo vytvářejí jakoby pod lupou zvětšenou vlnu skupinového nádechu před následujícím veršem. Druhá část je založena na nahrávce třesoucího se hlasu stařeny z Nové Kaledonie nepřetržitě brebentící ukolébavku. Hlas stařeny je ve skladbě hrán basovou flétnou a pak i dalšími dechovými nástroji. Ostatní nástroje nejdříve tvoří jemné pozadí, později se přidávají k vůdčímu hlasu. Čím dál víc jsou pohlceny zvláštní silou davu a nakonec křehkou atmosféru přemění v primitivní tanec. Touhu zhudebnit sílu davu souvisí s osobními zážitky desetiletého chlapce, který slýchal uprostřed davu masu lidí skandovat jedno slovo či slogan právě spontánně vyňatý z projevu během manifestací v listopadu 1989. Následně se navrátí recitace modliteb v různých vrstvách a afektech přes sebe. Poslední část je vzdálenou připomínkou eskymáckých dechových zápasů. (Ondřej Adámek)

Skladba vznikla v roce 2004, původně jako Sinuous Words. Její premiéru uvedl v Montrealu kanadský Le Nouvel Ensemble Moderne s dirigentkou Laurraine Vaillancourt. V roce 2009 byla revidována a její název změněn na Sinuous Voices.

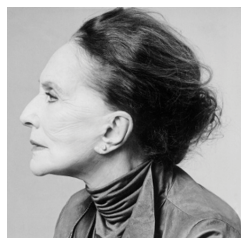
Tomáš Reindl (*1971) je skladatel i aktivní hudebník – multiinstrumentalista a hráč na tabla. Ve své hudbě překračuje žánrové bariéry, inspiruje se starými evropskými i mimoevropskými hudebními tradicemi (především evropský středověk, indická hudba, africká polyrytmie atd.), zároveň však využívá i moderní hudební technologie a procesy. Jako prakticky jediný v ČR se do hloubky zabývá indickou rytmikou, hru na indická tabla studoval u jednoho z nejvýznamnějších současných mistrů Sanju Sahai. Skladbu vystudoval na pražské HAMU

(prof. Hanuš Bartoň), absolvoval také řadu kurzů, workshopů a soukromých lekcí. Vyučuje mimo jiné etnomuzikologii na Hudební fakultě AMU v Praze. Pravidelně vystupuje se svým sólovým projektem OMNION, spolupracuje s řadou umělců a souborů z ČR i zahraničí.

www.tabla-tom.com

Joga chce být poctou prastarému východnímu systému nauk, který na přelomu 19. a 20. století našel cestu i do našich končin. Jóga je komplexním systémem, moudrou vědou o lidském těle, mysli, dechu i duchu, která má univerzální platnost a pomáhá milionům lidí po celém světě. Jak už to bývá, jóga se stala módou, obchodním artiklem. Její tělesná cvičení (ásany) bývají často vytrženy z původního kontextu a stávají se pouhou gymnastikou. To však nikterak neubírá jógovým principům a technikám na účinnosti.

Textová složka skladby vychází z nejstarších dostupných česky psaných publikací o józe. Jde například o knihu „Praktický joga“ (1920), přední místo zaujímají také texty Františka Drtíkova, fenomenálního českého fotografa, malíře a mystika. Hlavní role přísné Guru je psána na míru legendární české pěvkyni a herečce Soně Červené. Konzultantkou v oblasti jógy je lektorka a duše Prague Spirit Festivalu Martina Procházková.

Soňa Červená (*1925), operní pěvkyně a herečka, patří mezi mimořádné osobnosti české kultury. Divadelní kariéru zahájila v roce 1948 v muzikálu Divotvorný hrnec s Janem Werichem a Jiřím Voskovcem (inscenace měla 300 repríz!). Pak už se věnovala především opeře – z prvního angažmá v Janáčkově opeře v Brně odešla do Staatsoper Unter den Linden ve východním Berlíně. Tam v lednu 1962 stihla projít berlínskou zdí na Západ. Byla sólistkou předních operních domů v Evropě (Vídeň, Milán, Amsterdam, Barcelona, Brusel, Lisabon, všechny velké německé operní scény) a žádaným hostem dalších evropských a amerických scén, mezinárodních festivalů (Bayreuth, Salzburg, Glyndebourne, Edinburk atd.) a koncertních pódíí. Působila 11 sezón v San Francisco Opera. Spolupracovala s významnými dirigenty (Kubelík, Ančerl, Karajan, Boulez, Mackerras aj.), dvakrát získala prestižní titul Kammersängerin (komorní pěvkyně). Specializovala se také na hudbu 20. století (Berg, Ligeti, Nono, Henze, Britten, Stravinskij...), zasloužila se o vzorovou interpretaci Janáčka v češtině a přesné překlady zpívaných textů. Po skončení operní kariéry působila mnoho let v renomovaném činoherním divadle Thalia v Hamburku, mimo jiné pod vedením režiséra Roberta Wilsona. V 90. letech se vrátila zpět do vlasti. Je stále aktivní, ztvárnila řadu rolí například v Národním divadle v Praze - v inscenacích Roberta Wilsona (Věc Makropulos, 1914), v komorních operách Zítřka se bude..., Toufar ad. Věnuje se také melodramu. Získala mimo jiné Cenu Thálie a Cenu Alfréda Radoka, titul Dáma české kultury a mnoho dalších. Napsala několik knih – Můj Václav (o pradědečkovi Václavu Františku Červeném, vynálezci žestvových nástrojů v Hradci Králové), autobiografické Stýskání zakázáno (1999) a nedávno vydané Stýskání zažehnáno (2017).

Peter Vrábek je slovenský dirigent, který žije a pracuje v Praze. V roce 1995 založil Orchestr BERG a určil jeho hudební směřování – díky němu je dnes tento orchestr oceňován jako jedinečný interpret hudby 20. století a hudby soudobé. Spolupracuje se soudobou českou skladatelskou špičkou a vytváří inspirativní tvůrčí prostor pro vynikající umělce mladé generace. Je držitelem Ceny Gideona Kleina. Za svoji práci s Orchestrem BERG získal v roce 2010 od České hudební rady / UNESCO ocenění za zásluhy o kvalitu a šíření české hudby.

Orchestr BERG je špičkové těleso, které již řadu let přináší svěží vítr na českou hudební scénu – uvádí inovativní a zároveň divácky atraktivní projekty kombinující současnou hudbu s tancem, filmem, divadlem, projekcemi apod. Vystupuje často mimo tradiční koncertní sály. Orchestr BERG je jediným českým orchestrem, který pravidelně objednává a ve světových premiérách na svých akcích uvádí novinky českých skladatelů především

mladé generace. Má tak na svém kontě již více než stovku světových premiér. V českých premiérách také představuje tvorbu těch nejvýznamnějších zahraničních skladatelů, mimo jiné i hudební divadlo Schwarz auf Weiss Heina Goebbelse, hudebně filmový kus Up-close Michela van der Aa, unikátní celovečerní kompozici In vain Georga Friedricha Haase nebo legendární dílo Györgye Ligetiho Poème symphonique pro 100 metronomů. Orchester BERG uvedl celou řadu vlastních originálních projektů, například ve spolupráci s tanečnicí 420PEOPLE, režisérkou Petrou Tejnorovou, choreografkou Mirkou Eliášovou nebo režisérským duem SKUTR. Spolupracuje také s nejvýznamnějšími českými kulturními organizacemi, mezi nimiž jsou například Národní divadlo, Židovské muzeum v Praze, Centrum současného umění DOX, festivaly Struny podzimu, Pražské jaro, Hudební fórum Hradec Králové ad. Věnuje se i edukativním projektům.

www.berg.cz

CO SE DĚJE V BERGU

PĚT KONCERTŮ MÍSTO ČTYŘ!

Kvůli zdravotní indispozici Petera Vrábela jsme červnový koncert INDEX přeložili na listopad. A aby se nám do podzimní části sezóny vešlo pět koncertů místo čtyř, upravili jsme termíny dvou „prostředních“ koncertů. Děkujeme za pochopení!

pondělí 25. září v 19.30, Masarykova kolej (Thákurova 1, P6): PARTENDO

pondělí 16. října v 19.30, Továrna (Dělnická 63, P7): KALEIDOSCOPE

neděle 12. listopadu v 19.30, La Fabrika (Komunardů 30, P7): INDEX

úterý 5. prosince ve 20.00, kostel U Salvátora (Salvátorská, P1): KRUH

přípitek členům KLUBERGU po představení M IS FOR...

Eva Kesslová (Orchester BERG), choreograf Jiří Kylián a patronka KLUBERGU Soňa Červená

FANDÍTE NÁM? STAŇTE SE ČLENY KLUBERGU!

Chcete podpořit jedinečné projekty z oblasti nového umění?

Zajímá Vás, co se v BERGU chystá, a chcete u toho být jako první?

PŘIDEJTE SE!

Patronkou KLUBERGU je paní Soňa Červená, herečka a zpěvačka.

Měsíční členský příspěvek: 123 Kč (jednotlivec) / 234 Kč (ve dvou)

ČLENOVÉ KLUBERGU VZKAZUJÍ

„Jste úžasní, jak se neustále zdokonalujete a vymýšlíte nové a nové nápady!!! Gratuluji, obdivuji a držím palce:-)!!!!“ Martina B.

„Držím palce do další činnosti, obdivuji koncepci a koncerty se mi moc líbí.“ Jana M.

DĚKUJEME VŠEM ZA PODPORU!

Více informací: www.kluberg.cz.

Obrátit se můžete také na Evu Kesslovou – T: 604 205 937, E: kluberg@berg.cz

DĚKUJEME VŠEM, KTEŘÍ NÁM POMÁHAJÍ!

DÁRCI: RNDr. Ondřej Jäger, Ing. Tibor Lopušán, Vlasta Plocková, Eva a Norman Ridenourovi, Petr Somol, manželé Špírkovi

KLUBERG (klub dárců Orchestru BERG)

Petr Adler, manželé Bahbouhovi, Soňa Červená, Václav Eis, Lucie Chrápavá, Adéla Kovářová, Drahoslava Krnáčová, Rudolf Kryl, Jiří Kubíček (ve dvou), Rudolf Leška (ve dvou), Jiří Malíř, Jana Maříková Kubková, Jáchym Novotný, manželé Ridenourovi, Ivan Studený, Kateřina Svatoňová, Ing. Tomáš Svatoň, Danilo Tuzar, manželé Valcháři, Zuzana Zuberová a jeden anonymní člen

ANDĚLÉ (dobrovolníci)

Věra Babišová, Radvan Bahbouh, Eva a Tonda Blomannovi, Jan Brázda, AK Anna Císařová & Peter Babiš, Martina Čápková, manželé Činčerovi, Valerij Durdil, Dominik Dvořák, Josef Dvořák, Pavel Dvořák, Rut Fialová, Jiří Hajdyla, Ondřej Holas, Aleš Janíček, Tomáš Jindříšek, Martina Kaňková, Jitka Kloučková, Adam Kneblík, Šimon Kočí, Ivana Kolářová, Johana Kratochvílová, Drahoslava Krnáčová, Maja Madárová, Daniel Mikolášek, Alena Miltová, Pavel Moc, Ester Nemjová, Martin Pavala, Michal Pečeňa, Kateřina Plevová, Eva Ridenourová, Michael Romanovský, Majka Semotánová, Michaela a Howard Sidenberg, Petr Somol, Jonáš Starý, Lukáš Trnka, Pavel Trnka, Jan Trojan, Pavel Trojan Jr., Michaela Volfová, David Zábranský a Jan Zázvůrek...

PODPORA

Ministerstvo kultury ČR, Hlavní město Praha, Nadační fond Avast, Partnerství OSA

MEDIÁLNÍ PODPORA

Český rozhlas Vltava, HISvoice

texty: Eva Kesslová

fotografie: Helle Rahbæk (Nørgård), Elisabeth Schneider (Adámek), Eva Kesslová (Reindl), Anna Mrázek Kovačič (Červená), Karel Šuster (Vrábel), Pavel Hejný (BERG)